

Linda Stift

Svijet lijepih stvari

Snop novčanica u obliku kvadra u sumrak je promijenio vlasnika, i mi smo se mogli popeti u kamion čiju su tovarnu rampu iza nas zalupili i zabravili.

Prethodno smo s malo engleskih riječi dobili upute da izgasimo mobilne telefone i kako da se ponašamo u ovom ili onom slučaju. Zatim nam je muškarac poželio sreću na našem jeziku. Rekao je to toliko tiho da ga se jedva razumjelo. Zvučalo je kao da govori sam sa sobom. Čini se da je to primijetio jer je dodao «Good Luck», ovaj put glasno i jasno.

Sjedili smo na drvenim klupama koje su bočno bile pričvršćene. Smrdjelo je na prljavi nužnik. Privukli smo koljena prsima i čekali. Muškarci, žene. Koliko? Nismo se prebrojali, muškarac nas nije pozvao na okup. Tako je naš broj ostao nepoznat. Niti jedna zraka svjetlosti nije dopirala do nas. Počelo je prevrtanje i šuškanje. Jedan za drugim počeli smo vaditi džepne svjetiljke iz svojih novih naprtnjača od šarenih sintetičkih materijala koje smo nabavili posebno za ovo putovanje. Danima smo bili u potrazi za komadom prtljage s kojim bi stupili na novu zemlju. Nismo željeli da bude sumnjiva izgleda. Komad prtljage trebao je služiti svrsi i biti pristao, biti prave veličine. Nismo željeli da izgleda kao da su ga koristili naši djedovi.

Usmjerili smo džepne svjetiljke prema podu i čekali. Svi su šutjeli. Povremeno se moglo čuti dahtanje ili iskašljavanje. Netko je duboko uzdahnuo, i nekom drugom omaklo se groktanje, nakon kojeg je uslijedila neugodna tišina jer su svi potiskivali šumove svog tijela. Netko je zalupio vratima. Vozilo je krenulo. Sad smo se i mi pokrenuli. Iako se bez daljnjega moglo stajati uspravno, mi smo hodali zgureni kako bi svladali ljuljanje i njihanje, i govorili bez reda. Osvijetlili smo uglove, posvuda su ležale prazne vreće i kutije, zgužvani papir i pljesnivi ostaci hrane. Jedna rezervna guma bila je pričvršćena na vozačevoj strani.

Pronašli smo i dva metalna vjedra, koja su s unutarnje strane bila djelomično

smeđe skorena i hrđava. Otud smrad po fekalijama. Pospremili smo smeće i vjedra ispod klupa. Vjedra smo postavili naopak i nadali se da će smrad ispariti. Smjestili smo se udobno koliko je to bilo moguće. Hrana se vadila i stavljala među koljena na novine koje su bile kupljene na brzinu ali ne i pročitane. U najboljem slučaju bacili smo pogled na horoskop i odmah ga zaboravili. Nosili smo slične živežne namirnice, no ipak smo zamijenjivali salamu za dimljenu šunku i kozji za ovčji sir, širilo se oprezno, zbunjeno piknik raspoloženje. Pila se voda i rakija umjesto piva jer se zbog njega prečesto mokri. Neizbježnu uporabu vjedara htjeli smo odgoditi koliko je to bilo moguće. Bilo je vruće i zagušljivo. Kasnije je raspoloženje bilo opuštenije, zbog rakije je popustio osjećaj tjeskobe, ali još uvijek nije bilo nimalo nalik raspoloženju u krčmi. Nismo pušili. Nismo razgovarali o prošlosti, samo o budućnosti koju ćemo zateći, o tome koliko ćemo novaca zarađivati, u kojim ogromnim stanovima bi trebali živjeti, ili u kojim malim, ali zgodnim sobama ako želimo uštedjeti svaki cent. Kako ćemo se obrazovati i koje ćemo poslove moći pronaći. Zašto ne bismo i studirali? Medicinu. Liječnik se može biti svugdje. Samo se treba brzo naučiti jezik. Onaj tko govori jezik te zemlje, već je pobijedio. Lijepi snovi su poput mjehura od sapunice lebdeći izlazili iz naših usta. Zatim, kad bismo dovoljno uštedjeli, vratili bismo se vlastitim automobilom, otvorili ordinaciju, ili izgradili kuću, možda uz obalu, zašto ne i podigli čitav hotel? Glad za suncem u novoj je zemlji bio velik jer nisu imali more, samo planine. Svakako su htjeli ići na more. Čak su i zimi putovali do dalekih oceanskih plaža kako bi legli na vrući pijesak ili okrugle oblutke. Pržili bi se pod suncem, kao da ne postoji sutra. Čak i nakon ručka ne bi uzeli stanku, opet bi na prugastim ležaljka ležali napuhanih trbuha i poput pacana mesa za roštilj, i svakih pola sata bi svoj sunčani krevet okretali prema suncu. Mali, privatni hotel s doručkom može se izgraditi kasnije. Što je na početku uopće potrebno. Bijeli ručnici i vreća puna bočica kupki. Jaka kava i slatki puževi. Sve je toliko jednostavno ako imate nešto novaca sa strane. Početni kapital, to je bila magična riječ, brzi

zajam. Naše banke koje su ih već sve pokupovale, s oduševljenjem će investirati u nas. Žonglirali smo takvim i sličnim riječima i već se vidjeli kao hotelijeri u finom odijelu ili kostimu, koji navečer svoje zlato lopatom ubacuju u sef. Ni sekundu nismo mislili o gospodarskoj krizi. Na to da nas možda uopće ni ne trebaju. Za nas uvijek ima posla. Ne štedimo se, obrazovani smo, jeftina smo radna snaga i zato nas više vole od domaćeg stanovništva.

Postepeno smo zašutjeli i zašutjele. Vjetro se iznijelo, u očima su nam se nakupljale suze od stida. Mrzili smo pljuštanje mlaza mokraćne, samo je muškarcima tako nešto svejedno. Mogle smo se truditi koliko smo željele i stiskati zube kako ne bismo proizvele zvuk pljuštanja, sve je bilo beznadno. Osobito jer smo istovremeno svojim stopalima i stegnima morale izravnati ljuštvanje vozila kako ništa ne bi završilo van vjedra. A da ne govorimo o neugodnom položaju tijela kojega smo morale zauzeti pred očima nepoznatih ljudi.

Mi smo se naviknuli mokriti polujavno i među sebi sličnima. To nam ne smeta. Naprotiv. Šalimo se, organiziramo mala natjecanja. Uхватimo se ukoštac s problemom kako bi spasili obraz. Rekli smo ženama da se ne brinu. Priroda inzistira na svojim pravima, i mi to sigurno nećemo iskoristiti protiv njih. Osim toga, nećemo ih ni gledati. Ako će ih to umiriti, držat ćemo i ruke pred očima. To smo i učinili, iako bi gdje koji žmirkao kroz prste. Zvuk pljuštanja i dalje smo razabirali nefiltrirano. Nismo mogli začepiti uši.

Dogovorili smo se da spavamo u smjenama. Nismo svi mogli istovremeno leći jer za to nije bilo dovoljno prostora. Po podu smo raširili gumene prostirke i vreće za spavanje, dvoje ili troje su zgrbljeni legli na klupe, mi ostali i dalje smo sjedili, klonuli smo ili se uspravno naslonili na stražnju stijenku, kao da su nam tijela ispružena na velikom krevetu. Kao da smo obješeni o kuku. Potom su se ugasile džepne svjetiljke, čuli su se samo još šaptanje i tihi razgovori, brzo gutanje, naposljetku glasno disanje, hrkanje i hroptanje. Spavali smo nemirno, bacali se amo-tamo ili su nas vozačevi manevri kočenja i ubrzavanja bacali amo-

tamo, sudarali se s ostalim tijelima koja su isto toliko neumorno ležala kraj nas. Pažljivo bi ispružili ruku te dodirnuli lice, ravnu, kovrčavu, gustu ili nježnu kosu. Naslonili bi glavu na neko rame. Netko je stisnuo svoje tijelo uz naša leđa, zagrlio nas objema rukama i položio nogu oko našeg kuka. Ostali bismo mirno ležati. Namjestili bismo se u tom zagrljaju. Okrenuli se. Tonuli ustranu. Spustili se, odgurnuli ruke i noge, kako ne bismo nikoga dodirivali. Kao da smo čavlina bili pribijeni uz vreće za spavanje. Ruke su nam bile stisnute uz bokove kako ne bismo udarali o nekoga. Dok smo otvorenih očiju buljili u mrak, zadržavali smo dah i stisli se koliko smo mogli.

Rakija je isušila grla. Kao da nam je bugačica bila zaljepljena za nepce, poluotvorenih usta sjedili smo i ležali, natečenih nosnih sluznica razmišljali smo o onima koje smo ostavili za sobom, o tome kakvu će nam dobrodošlicu poželjeti nakon povratka s džepovima punim novca i korisnog znanja. Kako će nam dobacivati poglede vrijedne divljenja i sramežljivo nas pitati za mišljenje. Kako će nas iznenada poštivati. Kako će se obiteljski nepotizam odbijati od nas, jer sad imamo presudnu riječ. No ponekad bi povratnike ružno dočekali, očevi bi svojim kćerima zabranjivali ulaz u kuću jer su sumnjali da su se u stranoj zemlji bavile prostitucijom. Očevi ništa drugo nisu mogli zamisliti. Majke bi svoje sinove šamarale lijevo i desno jer su im zadali jada, jer su sinovi svoje majke gotovo odveli u grob. Ali bolje šamar nego odbacivanje. Nama se to neće dogoditi, naše obitelji su otvorena duha. Zašto smo ih napustili? Jer su nas progonili, sakatili i ubijali, zbog novca i moći, zbog naše vjere, jer smo bili žrtvovani radi veće ideje ili tradicije. Jer je toliko i toliko njih prije nas otišlo. Jer ne želimo biti posljednji. Jer želimo bolji život. Možda samo zato jer želimo drugačiji život. Život pun mogućnosti. Obratili su nam se ljudi koji su nam pričali da postoji raj i da bi bilo ludo ne vidjeti ga. Obećavali su med i mlijeko i tko to ne bi želio vidjeti vlastitim očima, ovdje je bilo samo kruha i vode, i toga nam je bilo dosta. Ponudili su nam puni paket sa stopostotnom garancijom uspješnosti, ne bismo se o ničemu trebali brinuti, platili bi toliko i toliko i oni bi

nas odveli u željenu zemlju. Stvar je toliko jednostavna. Kao da se radi o turističkoj agenciji. Ili smo sami potražili te posrednike. Znali smo da i drugdje ne teče uvijek med i mlijeko, da se svatko mora sam pobrinuti za svoj raj. Možda ćemo nekoga dovesti kući, zbog braka. Ali može se i u stranoj zemlji sklopiti brak: Navodno postoje osobe koje se, za novac naravno, stavljaju na raspolaganje, i tako vam istovremeno priznaju status i dobijete potrebne papire kako biste mogli ostati. Ali to nismo željeli. Željeli smo stupiti u brak iz ljubavi. Željeli smo stupiti u brak s nekim koga smo sami odabrali. A ne naši roditelji ili neki lihvari od ženidbenih posrednika. Sanjali smo o vjenčanjima koja bi trajala tjednima, mjesecima, godinama, na kojima bi nas zasipali rižom i ružinim laticama, na kojima bi gosti ležali pod stolovima, a mi, mlada i mladi, već bismo bili negdje daleko iza brda i dolina. Na kojima bi se posluživali pečena svinjetina i riba i punjena perad i kobasice i pite slatke i slane i kolači i torte i slatkiši, dok svima ne bi pozlilo i tad bi se trebala dijeliti crna kava. Na kojima bi torta bila na katove i šećerni bi preljev škripao među zubima. Na kojima bi majke čupale kosu i očevi pjevali tužne pjesme. Na kojima bi mladi plesali i stariji se smijuljili. I jedan osobito lukavi bi jahao na svinji. Iako smo upravo napuštali zemlju u kojima je možda nekad bilo takvih vjenčanja – iako nitko od nas nije prisustvovao takvom slavlju – željeli smo samo to nakon našeg povratka.

Nakon što smo se probudili, brzo smo upalili džepne svjetiljke, natečenih očiju pogledali na sat. Bilo je rano prijepodne, vrijeme za ustajanje. I vrijeme za lijeganje. Nismo se odmah htjeli ustati, htjeli smo samo još jednu minutu sna, nepristojno smo se protezali i valjali, dok su ostali već nestrpljivo strugali nogama. Dijelili su se udarci nogom, nenamjerni i pomalo namjerni, naposljetku smo se popeli na klupe i rukama trljali oči. Pružali smo se na znojnim vrećama za spavanje. Nismo spavali, nego glasno stenjali i teatralno trljali uspavane udove. Iz naprtnjača su se vadile termos-boce s kavom i čajem, vjedra su se iznosila. Još uvijek zbunjeni, ali barem bez suza, pustili smo da pljušti.

Suzdržavali smo se od onog drugog. To je bilo nezamislivo. Radije smo htjeli patiti od zatvora.

Sranje nam je predstavljalo veći problem od pišanja. Tko je mogao taj bi se suzdržavao, ali to nije uspijevalo svima. Pritom smo prvo morali sadržaj obaju vjedara isprazniti u jedan. Nitko se prethodne večeri nije sjetio da jedno vjedro rezerviramo za mokraću a drugo za govna. Vjedro s mokraćom bilo je relativno puno i prelilo bi se pri svakom kočenju. Poput šala zamotali smo oko njega staru krpku koju smo pronašli. Prostrli smo vrećice oko vjedra. Ali to neće dugo funkcionirati. Vjedro se ubrzo trebalo isprazniti. Šakama smo lupali po vozačevoj strani iako su nam rekli da ni pod kojima uvjetima ne smijemo lupati. Vozač je sigurno bio upoznat s ovim problemom. Lupali smo nekoliko minuta, zatim se javio i vozač. Vjedra, vjedra, vikali smo, te nastavili lupati. Vozač je odgovorio ali ga nismo razumijeli. Nije ni zaustavio vozilo. Rezignirano smo se vratili na naša mjesta. U jednom trenutku će morati stati, sigurno na suvozačkom mjestu nije držao vjedro za pišanje.

Imali smo rođake u novoj zemlji. Polagali smo svu svoju nadu u njih. Kakva su sva pisma pisali ti rođaci. Iz dana u dan smo čekali poštara kako bi primili šuškajuće omotnice. Sa šarenim markicama i naljepnicama za zračnu poštu koje su bile pečatirane tjednima ranije. Otvorili su restorane, dućane živežnih namirnica, tvrtke za kompjutere, krojačnice, radili su danju i noću, kuća s vrtom i bazenom u kojoj su živjeli bila je toliko velika da se u njoj moglo voziti koturaljkama. Zaposlili su sluge iz dalekih otočnih zemalja. U svako doba smo dobrodošli, njihove kuće nam naravno stoje na raspolaganju. Gostoprimstvo je na prvom mjestu, krv nije voda. To i još puno toga stajalo je u pismima i mi smo to uzimali zdravo za gotovo. Sve nam je to nalikovalo na Ameriku, na Sjedinjene Američke Države, a ne Europu, ali s tom valutom smo htjeli baratati, ako je ona dostupna u Europi.

Kasnije, nakon što bi stali na vlastite noge i možda se više nismo željeli vratiti, jer smo se naviknuli na novu zemlju, jer su tradicije postale dvojbene, a stari

jezik izbljedio, jer su se roditelji i djed i baka u svježe friziranim glavama pojavljivali samo još kao vječno mlade prikaze koje ne stare, mi bismo pisali ta pisma. Mlađa braća i mlađe sestre čekali bi na naše vijesti. Ali mi ne bismo pisali pisma nego e-mailove. Tako oni ne bi trebali čekati na poštare koji su ionako možda špijuni. Jesmo li znali da li su tad stigla sva pisma? Je li ih možda pročitao od početka do kraja, drhtećih prstiju ili ravnodušno i nezainteresirano prije nego nam ih je predao? Je li ta pisma možda kopirao i arhivirao? Je li ih naučio napamet i kasnije kod kuće snimio na vrpcu? To više ne bismo saznali. Ne bismo se bavili prošlošću nego budućnošću. Povratak više nije bio moguć. Mlađim sestrama i mlađoj braći pisali smo da dođu za nama jer ovdje ima dovoljno za svih, jer bi kod nas mogli stanovati. Dotad bi im slali čokolade s lješnjacima, novine, knjige, DVD-ove, kul odjeću. Slali bismo novac. Ali ne poštanskim putem, kako bismo napakostili poštaru koji je možda posve nedužan.

U jednom trenutku vozilo se zaustavilo uz jaki trzaj zbog kojeg su nam zubi škljocnuli, a mi bili trgnuti iz sanjarenja. Čuli smo prigušene šumove, vjerojatno smo stajali uz rube autoceste ili brze ceste. Čulo se lupanje vrata, vozač je izašao, naša tovarna rampa nije se otvorila. Poskočili smo i počeli lupati. Glas iz mraka rekao je da je sad četiri sata ujutro, da ne znamo kad ćemo stići, nitko nam to nije rekao. To se ne može precizno reći, tvrdili su. Prestali smo lupati, bilo je besmisleno. Vozač se već odavno udaljio od vozila. Džepne svjetiljke nismo palili kako bismo štedjeli baterije. Čekali smo napregnutih mišića i načuljenih ušiju. Nitko nije iskoristio stanku kako bi potražio vjedro, iako bi njegova uporaba bila jednostavnija nego tijekom vožnje. Svaki trenutak se mogu otvoriti vrata, nadali smo se. Nikako ne bismo htjeli da nas zateknu spuštenih hlača. Bez vozača osjećali smo se bijedno. Što ako se više ne vrati? Koliko često su se mogle čuti vijesti o kamionima koji su danima stajali bez gospodara i u kojima su se gomilali raspadajući leševi. Ugušeni ili pogođeni toplotnim udarom. Stari, mladi, majke s djetetom na grudima. Umrli od gladi, žeđi, s

hematomima na rukama i nogama. Pa, moći ćemo se osloboditi, zar ne? Ne može biti toliko teško iznutra probiti vrata. Bili smo mladi i jaki. I nismo li između rezervnih guma vidjeli dlijeto? Napipavali smo svoje džepne nožice i ukosnice.

Vratio se. Nakon mučnih i dugih pola sata, tijekom kojih smo u mislima organizirali svoje pogrebe u domovini, zalupio je vratima i nastavio voziti. Iako nam nije dopustio da izađemo, odahnuli smo, veselili se poput male djece čija je majka nestala iz vidokruga i nenadano se pojavila na drugom mjestu. Zaboravili smo na oproštajne govore, zgrčene udove, u međuvremenu već nepodnošljivi smrad, i dopustili kretanju vozila da nas opet uljuljka u svijet lijepih stvari.

Kad se otvorila rampa, uletilo je mnoštvo svježeg zraka koje su naša pluća pohlepno usisala i koje je izazvalo osjećaj vrtoglavice. Muškarac je mahao rukom, van, van. Zgrabili smo stvari, nove naprtnjače već su imale crne strije, i omamljeni ispuzali iz vozila. Jedva smo se držali uspravno. Uski mlađak bio je isklesan u tmini. Vozač je stajao kraj vrata, pušio cigaretu i pohvalno kimao. Kimanje se nije odnosilo na nas nego na njega samog. Njegov posao je bio obavljen, on nas je bez neočekivanih događaja dostavio na dogovoreno mjesto, bio je zadovoljan sam sobom. Bio je zadovoljan isplatom. Povukao je još jedan dim i cigareta je izgorila skoro do filtera. Vozač je frknuo cigaretu kroz zrak, mahnuo i ušao u vozilo. Uključio je motor i odvezao se. Gledali smo za njim pospanim pogledima. Nismo izmijenili niti riječ, dobio je gomilu novaca od nas, pustio nas da se isparavamo poput stoke, ipak ga nismo mrzili. Naprotiv, bili smo mu zahvalni.

Sad smo stajali uz rub neke šume kraj čovjeka koji nam još nije uputio ni riječ. Podijelio nam je kopirane listiće na kojima je bio ucrtan put kojega smo trebali prijeći pješice. Na mjestu na kojemu smo se nalazili sjajio se veliki križ, a na mjestu do kojega smo trebali doći bio je ucrtan krug. Razmak među njima bio je označen isprekidanim strelicama. U skupinama od dvoje ili troje trebali smo

krenuti bez zastajanja, s razmakom od deset minuta, i na drugoj strani, na mjestu s krugom na nas će čekati zemljak, saznali smo. Trebat će vam – protresao je ruku pri čemu mu se rukav kožne jakne podigao i na vidjelo izašao rolex sa zlatnim i sjajnim metalnim remenom -, otprilike sat vremena. Džepne svjetiljke nismo smjeli paliti. Put je bio jednostavan, trebali smo ići samo ravno naprijed. Ne bi smjeli preglasno razgovarati, a najbolje bi bilo da šutimo. Ispružio je ruku s rolexom poput putokaza. Zatim ju je spustio, sat je nestao uz tiho šuškanje pod rukavom, poželio nam je «Good Luck» i otišao u suprotnom smjeru.

Gledali smo za njim dok ga nije progutala crna boja šume, zatim smo pogledali u listić, pa zatim u smjeru kojim smo trebali krenuti. Bespomoćno smo se premještali s noge na nogu. Prije petnaest minuta još smo sjedili u vozilu, zamotani u vreće za spavanje, pili rakiju i naslanjali se jedni na druge, a sad smo stajali u nekoj šumi. Još uvijek smo mogli odustati. Mogli smo se vratiti neki drugi put, s više novaca, više mišića, više pjegica. Zašto smo upće otišli? Gotovo da se nismo mogli sjetiti razloga.

Nismo se mogli složiti tko će od nas krenuti prvi. Nitko nije htio biti prvi. Stvorile su se dvije skupine, identične onima koji su na početku spavali na podu i onima koji su sjedili na drvenim klupama. Počelo je dugo i isprazno pregovaranje, pričali smo sve glasnije i glasnije sve dok nam nije tutnjalo u ušima i dok nismo zašutjeli. Netko je pogledao na sat. Napokon se moramo pokrenuti. Teškom mukom odvojilo se prvih četvero iz grupe drvenih klupa i krenulo u smjeru koji im je pokazao onaj čovjek. Više puta smo se okretali, pokazivali `V znak` iako su nam se tresla koljena. Zatim druga, treća skupina u razmacima kraćim od deset minuta. To nam se činilo previše, nismo htjeli biti toliko udaljeni jedni od drugih. Pucketalo je i šuškalo pod nogama, tanke grane udarale su nas po licima, nevidljive životinje ispuštale neobične zvukove. I uvijek nas je pratio strah da nas promatraju i da ćemo uletjeti u zamku. Korak po korak prodirali smo u tminu, probijali se kroz prirodu koja nas razdvaja od vas. Bili smo uljezi i priroda nam je ukazivala na to. Nakostriješila se i protivila. Dok

smo na početku oklijevali i pažljivo hodali, sad smo svojim glomaznim tenisicama bezobzirno stupali kroz šikaru, za kaznu smo se spoticali o korijenje i panjeve. Uganutih gležnjeva hramali smo naprijed. Ako bismo naišli na one ispred nas, prestigli bismo ih ili usporili, zatim bismo nastavili ne čekajući ni pet minuta. Bili smo samo još jedna dugačka razvučena traka. Šupljikavi i nedisciplinirani red ljudi kao pred blagajnom supermarketa.

Prošlo je više od sat vremena, a mi smo i dalje čvrsto koračali šumom i nismo znali idemo li u dobrom smjeru. Kretali smo se polaganije nego na početku.

Dalje, dalje, siktali smo jedni drugima kad bi se netko pokušao zaustaviti.

Zemljaku koji nas je trebao čekati ni traga.

Iz daljine se čuo lavež pasa. Još uvijek jako tih ali sve se više približavao.

Ponovno smo ubrzali i vlažna, noćna hladnoća prodirala nam je kroz odjeću.

Naše noge su se zaplitale među grmovima i šipražjem. Nastavili smo u uzdužnom smjeru i iz očiju izgubili one ispred nas. Psi su sad bili posve blizu, čulo se kako dahću, čulo se kako kuke na njihovim uzicama zveketaju o ogrlice.

Psi su nas sigurno već nanjušili. Čuli su se i koraci vodiča. Čuo se metež pucketanja drveća i potezanja granja. Sad su se mogli razabrati i glasovi.

Glasovi koji su na nepoznatom jeziku uzvikivali naredbe. Glasovi koji su vikali, plačljivi glasovi, zapovjednički glasovi. Pseći lavež. Ja sam ostao ležati na pljesnivom šumskom tlu, položio glavi na svoje prekrížene ruke i zatvorio oči.

Nešto dugačko s trepavicama gmizalo mi je po ruci. Svaki trenutak sam očekivao da ću na potiljku osjetiti vlažnu pseću njušku ili hladnu cijev puške.

Kad sam otvorio oči mogao sam čuti kako je netko rekao «Good Luck», zatim se zatvorila tovarna rampa. Ubrzo nakon toga počelo je ljuljanje i njihanje.

Sjedio sam pored drugih na drvenoj klupi. Niti jedna zraka svjetlosti nije dopirala do nas. Smrdjelo je kao u prljavom nužniku. Džepne svjetiljke su se palile, hrana se vadila i stavljala među koljena na novine koje su bile kupljene na brzinu ali ne i pročitane. Netko mi je pokazao horoskop, ali sam ga odmah zaboravio.